

ऋग्वेद

अनुवाद कर्ता: सञ्जय मोहन मित्तल

Rigveda

Translated by: Sañjay Mohan Mittal

ऋग्वेद मन्त्रों का वर्गीकरण

ऋग्वेद के १०५२२ मन्त्रों के वर्गीकरण के लिए विद्वानों ने दो अलग अलग पद्धतियों का प्रयोग किया है।

पहली पद्धति में मन्त्रों को ८ अष्टकों में विभाजित किया गया है। प्रत्येक अष्टक में ८ अध्याय और अध्यायों में अनेक वर्ग हैं। कुल २०२४ वर्ग हैं। वर्गों में १ से लेकर १२ मन्त्र तक पाए जाते हैं परन्तु सामान्यतः एक वर्ग में ५ मन्त्र होते हैं।

दूसरी पद्धति में मन्त्रों को मण्डलों में विभाजित किया गया है। मण्डलों में अनेक अनुवाक और अनुवाकों में अनेक सूक्त हैं। ध्यान देने योग्य तथ्य है कि सूक्तों की क्रम संख्या अनुवाकों की क्रम संख्या से पूर्णतया स्वतन्त्र है और अनुवाक के बदलने पर सूक्तों की क्रम संख्या पुनः १ से आरम्भ नहीं होती। सम्भवतः इसी कारणवश अनेक विद्वानों ने अनुवाको को अनावश्यक मान अपने भाष्यों में उनका प्रयोग नहीं किया। इस पद्धति में मन्त्रों को १० मण्डल, ८५ अनुवाक और १०२८ सूक्तों में बांटा गया है। मण्डलों में मन्त्रों की संख्या ४२९ से लेकर १९७६ तक है। अनुवाकों में मन्त्र संख्या ३० से लेकर २३९ तक है। सूक्तों में मन्त्र संख्या १ से लेकर ५८ तक है।

यद्यपि पहली पद्धति में सूक्त का वर्गीकरण नहीं है, फिर भी सूक्त की मर्यादा का इसमें ध्यान रखा गया है। एक सूक्त के मन्त्र एक अष्टक और एक ही अध्याय में पाए जाते हैं। एक सूक्त के मन्त्र अनेक वर्गों में हो सकते हैं परन्तु एक वर्ग में एक ही सूक्त के मन्त्र पाए जाते हैं।

वर्तमान समय में मण्डल/अनुवाक/सूक्त पद्धति का ही अधिकांशतः प्रयोग किया जाता है। इस भाष्य में भी इसी पद्धति का प्रयोग किया गया है परन्तु संदर्भ के लिए पृष्ठ के शीर्ष भाग में अष्टक/अध्याय/वर्ग भी दे दिया गया है।

दोनों पद्धतियों से मन्त्रों का वर्गीकरण निम्न तालिकाओं में दिया जा रहा है।

१. अष्टक/अध्याय/वर्ग पद्धति

अष्टक/अध्याय/वर्ग पद्धति से मन्त्रों के वर्गीकरण की सूची निम्न तालिका में है।

		अष्टक															
		१		२		३		४		५		६		७		८	
		वर्ग	मन्त्र	वर्ग	मन्त्र	वर्ग	मन्त्र	वर्ग	मन्त्र	वर्ग	मन्त्र	वर्ग	मन्त्र	वर्ग	मन्त्र	वर्ग	मन्त्र
अध्याय	१	३७	१९४	२६	१३७	३४	१७६	३३	१६८	२७	१४३	४०	२०६	४१	२००	३०	१६१
	२	३८	१८९	२७	१४३	२६	१३७	२८	१४६	३०	१५६	४०	२०४	३३	१६३	२४	१३३
	३	३५	१७३	२६	१३२	३१	१५८	३१	१६४	३०	१६५	४९	२५८	२६	१३५	२८	१४८
	४	२९	१५२	२९	१४२	२५	१३५	३६	१७७	३०	१५६	५४	२६८	२८	१३८	३१	१६०
	५	३१	१५५	२९	१५९	२६	१४८	३०	१६०	२७	१५०	३८	१९५	३३	१८९	२७	१४९
	६	३२	१६३	३२	१५७	३०	१५९	२५	१३२	२५	१४५	३८	१९७	२८	१४१	२७	१४०
	७	३७	१७९	२५	१३७	२७	१४४	३५	१७६	३३	१६५	३९	१९८	३०	१५३	३०	१७२
	८	२६	१३५	२७	१४०	२६	१५२	३२	१६६	३६	१८३	३३	२०४	२९	१४४	४९	२१८
योग		२६५	१३४०	२२१	११४७	२२५	१२०९	२५०	१२८९	२३८	१२६३	३३१	१७३०	२४८	१२६३	२४६	१२८१

२. मण्डल/अनुवाक/सूक्त पद्धति

मण्डल/अनुवाक/सूक्त पद्धति से मन्त्रों के वर्गीकरण की सूची निम्न १० तालिकाओं में है।

Rigveda Mantra Classification

There are two independent systems in place for classifying the 10522 Mantras from the Rigveda.

The first system tries to evenly distribute the Mantras between 8 Aṣṭakas which are further divided into 8 Adhyaayas each. These 64 Adhyaayas are further subdivided into 2024 Vargas. The normal size of a Varga is five Mantras, however, it varies from one to twelve Mantras with either extremes being rare.

The second system broadly classifies them in the Maṇḍalas. Each Maṇḍala has Anuvaakas which are further divided into Sooktas. However it is noteworthy that the Sooktas are numbered independently within a Maṇḍala and their numbering do not reset at the switchover of Anuvaakas. Due to this, many scholars consider Anuvaaka to be redundant and do not use them in their translations. There are a total of 10 Maṇḍalas, 85 Anuvaakas and 1028 Sooktas in the Rigveda. The sizes of the Maṇḍalas vary considerably between 429 Mantras to 1976 Mantras. The number of Mantras in the Anuvaakas vary from 30 to 239. The sizes of the Sooktas vary from 1 Mantra to 58 Mantras.

Even though the first system does not have the Sookta classification, it honors the sanctity of a Sookta. One Sookta belongs to only one Aṣṭaka and one Adhyaaya. The Mantras from a Sookta may be further grouped into multiple Vargas. The Vargas however, do not mix Mantras from different Sooktas.

Nowadays, Maṇḍala / Anuvaaka / Sookta classification is more popular and has been used in this translation as well. However, the Aṣṭaka / Adhyaaya / Varga is mentioned in the page header for reference, if needed.

Here are the details of both the classification systems in a tabular format

1. Aṣṭaka/Adhyaaya/Varga system

The following table represents the breakdown of the 10522 mantras into 8 Aṣṭakas, 8 Adhyaayas and 2024 Vargas.

In the Table

V → Count of Vargas

M → Count of Matras

T → Total

		Aṣṭaka															
		1		2		3		4		5		6		7		8	
		V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
A d h y a a y a	1	37	194	26	137	34	176	33	168	27	143	40	206	41	200	30	161
	2	38	189	27	143	26	137	28	146	30	156	40	204	33	163	24	133
	3	35	173	26	132	31	158	31	164	30	165	49	258	26	135	28	148
	4	29	152	29	142	25	135	36	177	30	156	54	268	28	138	31	160
	5	31	155	29	159	26	148	30	160	27	150	38	195	33	189	27	149
	6	32	163	32	157	30	159	25	132	25	145	38	197	28	141	27	140
	7	37	179	25	137	27	144	35	176	33	165	39	198	30	153	30	172
	8	26	135	27	140	26	152	32	166	36	183	33	204	29	144	49	218
	T	265	1340	221	1147	225	1209	250	1289	238	1263	331	1730	248	1263	246	1281

2. Maṇḍala/Anuvaaka/Sookta System

The following 10 table represents the breakdown of the 10522 mantras into 10 Maṇḍalas, 85 Anuvaakas and 1028 Sooktas.

ऋग्वेद मन्त्रों का वर्गीकरण

इन तालिकाओं में अ० → अनुवाक है।

क) मण्डल १ के १९७६ मन्त्रों का २४ अनुवाकों और १९१ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	९	६	२९	७	१०	५७	६	१४	८५	१२	१६	११३	२०	२१	१४१	१३	२३	१६९	८
१	२	९	६	३०	२२	११	५८	९	१४	८६	१०	१६	११४	११	२१	१४२	१३	२३	१७०	५
१	३	१२	७	३१	१८	११	५९	७	१४	८७	६	१६	११५	६	२१	१४३	८	२३	१७१	६
२	४	१०	७	३२	१५	११	६०	५	१४	८८	६	१७	११६	२५	२१	१४४	७	२३	१७२	३
२	५	१०	७	३३	१५	११	६१	१६	१४	८९	१०	१७	११७	२५	२१	१४५	५	२३	१७३	१३
२	६	१०	७	३४	१२	११	६२	१३	१४	९०	९	१७	११८	११	२१	१४६	५	२३	१७४	१०
२	७	१०	७	३५	११	११	६३	९	१४	९१	२३	१७	११९	१०	२१	१४७	५	२३	१७५	६
३	८	१०	८	३६	२०	११	६४	१५	१४	९२	१८	१७	१२०	१२	२१	१४८	५	२३	१७६	६
३	९	१०	८	३७	१५	१२	६५	५	१४	९३	१२	१८	१२१	१५	२१	१४९	५	२३	१७७	५
३	१०	१२	८	३८	१५	१२	६६	५	१५	९४	१६	१८	१२२	१५	२१	१५०	३	२३	१७८	५
३	११	८	८	३९	१०	१२	६७	५	१५	९५	११	१८	१२३	१३	२१	१५१	९	२३	१७९	६
४	१२	१२	८	४०	८	१२	६८	५	१५	९६	९	१८	१२४	१३	२१	१५२	७	२४	१८०	१०
४	१३	१२	८	४१	९	१२	६९	५	१५	९७	८	१८	१२५	७	२१	१५३	४	२४	१८१	९
४	१४	१२	८	४२	१०	१२	७०	६	१५	९८	३	१८	१२६	७	२१	१५४	६	२४	१८२	८
४	१५	१२	८	४३	९	१२	७१	१०	१५	९९	१	१९	१२७	११	२१	१५५	६	२४	१८३	६
४	१६	९	९	४४	१४	१२	७२	१०	१५	१००	१९	१९	१२८	८	२१	१५६	५	२४	१८४	६
४	१७	९	९	४५	१०	१२	७३	१०	१५	१०१	११	१९	१२९	११	२२	१५७	६	२४	१८५	११
५	१८	९	९	४६	१५	१३	७४	९	१५	१०२	११	१९	१३०	१०	२२	१५८	६	२४	१८६	११
५	१९	९	९	४७	१०	१३	७५	५	१५	१०३	८	१९	१३१	७	२२	१५९	५	२४	१८७	११
५	२०	८	९	४८	१६	१३	७६	५	१५	१०४	९	१९	१३२	६	२२	१६०	५	२४	१८८	११
५	२१	६	९	४९	४	१३	७७	५	१५	१०५	१९	१९	१३३	७	२२	१६१	१४	२४	१८९	८
५	२२	२१	९	५०	१३	१३	७८	५	१६	१०६	७	२०	१३४	६	२२	१६२	२२	२४	१९०	८
५	२३	२४	१०	५१	१५	१३	७९	१२	१६	१०७	३	२०	१३५	९	२२	१६३	१३	२४	१९१	१६
६	२४	१५	१०	५२	१५	१३	८०	१६	१६	१०८	१३	२०	१३६	७	२२	१६४	५२			
६	२५	२१	१०	५३	११	१३	८१	९	१६	१०९	८	२०	१३७	३	२३	१६५	१५			
६	२६	१०	१०	५४	११	१३	८२	६	१६	११०	९	२०	१३८	४	२३	१६६	१५			
६	२७	१३	१०	५५	८	१३	८३	६	१६	१११	५	२०	१३९	११	२३	१६७	११			
६	२८	९	१०	५६	६	१३	८४	२०	१६	११२	२५	२१	१४०	१३	२३	१६८	१०			

Rigveda Mantra Classification

In the Maṇḍala Tables

A → Anuvaaka

S → Sookta

M → Count of Mantras

a) Maṇḍala 1

The following table represents the breakdown of the 1976 mantras into 24 Anuvaakas and 191 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	9	6	29	7	10	57	6	14	85	12	16	113	20	21	141	13	23	169	8
1	2	9	6	30	22	11	58	9	14	86	10	16	114	11	21	142	13	23	170	5
1	3	12	7	31	18	11	59	7	14	87	6	16	115	6	21	143	8	23	171	6
2	4	10	7	32	15	11	60	5	14	88	6	17	116	25	21	144	7	23	172	3
2	5	10	7	33	15	11	61	16	14	89	10	17	117	25	21	145	5	23	173	13
2	6	10	7	34	12	11	62	13	14	90	9	17	118	11	21	146	5	23	174	10
2	7	10	7	35	11	11	63	9	14	91	23	17	119	10	21	147	5	23	175	6
3	8	10	8	36	20	11	64	15	14	92	18	17	120	12	21	148	5	23	176	6
3	9	10	8	37	15	12	65	5	14	93	12	18	121	15	21	149	5	23	177	5
3	10	12	8	38	15	12	66	5	15	94	16	18	122	15	21	150	3	23	178	5
3	11	8	8	39	10	12	67	5	15	95	11	18	123	13	21	151	9	23	179	6
4	12	12	8	40	8	12	68	5	15	96	9	18	124	13	21	152	7	24	180	10
4	13	12	8	41	9	12	69	5	15	97	8	18	125	7	21	153	4	24	181	9
4	14	12	8	42	10	12	70	6	15	98	3	18	126	7	21	154	6	24	182	8
4	15	12	8	43	9	12	71	10	15	99	1	19	127	11	21	155	6	24	183	6
4	16	9	9	44	14	12	72	10	15	100	19	19	128	8	21	156	5	24	184	6
4	17	9	9	45	10	12	73	10	15	101	11	19	129	11	22	157	6	24	185	11
5	18	9	9	46	15	13	74	9	15	102	11	19	130	10	22	158	6	24	186	11
5	19	9	9	47	10	13	75	5	15	103	8	19	131	7	22	159	5	24	187	11
5	20	8	9	48	16	13	76	5	15	104	9	19	132	6	22	160	5	24	188	11
5	21	6	9	49	4	13	77	5	15	105	19	19	133	7	22	161	14	24	189	8
5	22	21	9	50	13	13	78	5	16	106	7	20	134	6	22	162	22	24	190	8
5	23	24	10	51	15	13	79	12	16	107	3	20	135	9	22	163	13	24	191	16
6	24	15	10	52	15	13	80	16	16	108	13	20	136	7	22	164	52			
6	25	21	10	53	11	13	81	9	16	109	8	20	137	3	23	165	15			
6	26	10	10	54	11	13	82	6	16	110	9	20	138	4	23	166	15			
6	27	13	10	55	8	13	83	6	16	111	5	20	139	11	23	167	11			
6	28	9	10	56	6	13	84	20	16	112	25	21	140	13	23	168	10			

ऋग्वेद मन्त्रों का वर्गीकरण

ख) मण्डल २ के ४२९ मन्त्रों का ४ अनुवाकों और ४३ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	१६	१	८	६	२	१५	१०	२	२२	४	३	२९	७	४	३६	६	४	४३	३
१	२	१३	१	९	६	२	१६	९	३	२३	१९	३	३०	११	४	३७	६			
१	३	११	१	१०	६	२	१७	९	३	२४	१६	३	३१	७	४	३८	११			
१	४	९	१	११	२१	२	१८	९	३	२५	५	३	३२	८	४	३९	८			
१	५	८	२	१२	१५	२	१९	९	३	२६	४	४	३३	१५	४	४०	६			
१	६	८	२	१३	१३	२	२०	९	३	२७	१७	४	३४	१५	४	४१	२१			
१	७	६	२	१४	१२	२	२१	६	३	२८	११	४	३५	१५	४	४२	३			

ग) मण्डल ३ के ६१७ मन्त्रों का ५ अनुवाकों और ६२ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	२३	१	१०	९	२	१९	५	२	२८	६	३	३७	११	४	४६	५	५	५५	२२
१	२	१५	१	११	९	२	२०	५	२	२९	१६	३	३८	१०	४	४७	५	५	५६	८
१	३	११	१	१२	९	२	२१	५	३	३०	२२	४	३९	९	४	४८	५	५	५७	६
१	४	११	२	१३	७	२	२२	५	३	३१	२२	४	४०	९	४	४९	५	५	५८	९
१	५	११	२	१४	७	२	२३	५	३	३२	१७	४	४१	९	४	५०	५	५	५९	९
१	६	११	२	१५	७	२	२४	५	३	३३	१३	४	४२	९	४	५१	१२	५	६०	७
१	७	११	२	१६	६	२	२५	५	३	३४	११	४	४३	८	४	५२	८	५	६१	७
१	८	११	२	१७	५	२	२६	९	३	३५	११	४	४४	५	४	५३	२४	५	६२	१८
१	९	९	२	१८	५	२	२७	१५	३	३६	११	४	४५	५	५	५४	२२			

घ) मण्डल ४ के ५८९ मन्त्रों का ५ अनुवाकों और ५८ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	२०	१	१०	८	२	१९	११	३	२८	५	४	३७	८	५	४६	७	५	५५	१०
१	२	२०	२	११	६	२	२०	११	३	२९	५	४	३८	१०	५	४७	४	५	५६	७
१	३	१६	२	१२	६	२	२१	११	३	३०	२४	४	३९	६	५	४८	५	५	५७	८
१	४	१५	२	१३	५	३	२२	११	३	३१	१५	४	४०	५	५	४९	६	५	५८	११
१	५	१५	२	१४	५	३	२३	११	३	३२	२४	४	४१	११	५	५०	११			
१	६	११	२	१५	१०	३	२४	११	४	३३	११	४	४२	१०	५	५१	११			
१	७	११	२	१६	२१	३	२५	८	४	३४	११	४	४३	७	५	५२	७			
१	८	८	२	१७	२१	३	२६	७	४	३५	९	४	४४	७	५	५३	७			
१	९	८	२	१८	१३	३	२७	५	४	३६	९	४	४५	७	५	५४	६			

Rigveda Mantra Classification

b) Maṇḍala 2

The following table represents the breakdown of the 429 mantras into 4 Anuvaakas and 43 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	16	1	8	6	2	15	10	2	22	4	3	29	7	4	36	6	4	43	3
1	2	13	1	9	6	2	16	9	3	23	19	3	30	11	4	37	6			
1	3	11	1	10	6	2	17	9	3	24	16	3	31	7	4	38	11			
1	4	9	1	11	21	2	18	9	3	25	5	3	32	8	4	39	8			
1	5	8	2	12	15	2	19	9	3	26	4	4	33	15	4	40	6			
1	6	8	2	13	13	2	20	9	3	27	17	4	34	15	4	41	21			
1	7	6	2	14	12	2	21	6	3	28	11	4	35	15	4	42	3			

c) Maṇḍala 3

The following table represents the breakdown of the 617 mantras into 5 Anuvaakas and 62 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	23	1	10	9	2	19	5	2	28	6	3	37	11	4	46	5	5	55	22
1	2	15	1	11	9	2	20	5	2	29	16	3	38	10	4	47	5	5	56	8
1	3	11	1	12	9	2	21	5	3	30	22	4	39	9	4	48	5	5	57	6
1	4	11	2	13	7	2	22	5	3	31	22	4	40	9	4	49	5	5	58	9
1	5	11	2	14	7	2	23	5	3	32	17	4	41	9	4	50	5	5	59	9
1	6	11	2	15	7	2	24	5	3	33	13	4	42	9	4	51	12	5	60	7
1	7	11	2	16	6	2	25	5	3	34	11	4	43	8	4	52	8	5	61	7
1	8	11	2	17	5	2	26	9	3	35	11	4	44	5	4	53	24	5	62	18
1	9	9	2	18	5	2	27	15	3	36	11	4	45	5	5	54	22			

d) Maṇḍala 4

The following table represents the breakdown of the 589 mantras into 5 Anuvaakas and 58 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	20	1	10	8	2	19	11	3	28	5	4	37	8	5	46	7	5	55	10
1	2	20	2	11	6	2	20	11	3	29	5	4	38	10	5	47	4	5	56	7
1	3	16	2	12	6	2	21	11	3	30	24	4	39	6	5	48	5	5	57	8
1	4	15	2	13	5	3	22	11	3	31	15	4	40	5	5	49	6	5	58	11
1	5	15	2	14	5	3	23	11	3	32	24	4	41	11	5	50	11			
1	6	11	2	15	10	3	24	11	4	33	11	4	42	10	5	51	11			
1	7	11	2	16	21	3	25	8	4	34	11	4	43	7	5	52	7			
1	8	8	2	17	21	3	26	7	4	35	9	4	44	7	5	53	7			
1	9	8	2	18	13	3	27	5	4	36	9	4	45	7	5	54	6			

ऋग्वेद मन्त्रों का वर्गीकरण

ड) मण्डल ५ के ७२७ मन्त्रों का ६ अनुवाकों और ८७ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	१२	१	१४	६	२	२७	६	३	४०	९	४	५३	१६	५	६६	६	६	७९	१०
१	२	१२	२	१५	५	२	२८	६	३	४१	२०	४	५४	१५	५	६७	५	६	८०	६
१	३	१२	२	१६	५	२	२९	१५	३	४२	१८	४	५५	१०	५	६८	५	६	८१	५
१	४	११	२	१७	५	२	३०	१५	३	४३	१७	४	५६	९	५	६९	४	६	८२	९
१	५	११	२	१८	५	२	३१	१३	३	४४	१५	५	५७	८	५	७०	४	६	८३	१०
१	६	१०	२	१९	५	२	३२	१२	४	४५	११	५	५८	८	५	७१	३	६	८४	३
१	७	१०	२	२०	४	३	३३	१०	४	४६	८	५	५९	८	५	७२	३	६	८५	८
१	८	७	२	२१	४	३	३४	९	४	४७	७	५	६०	८	६	७३	१०	६	८६	६
१	९	७	२	२२	४	३	३५	८	४	४८	५	५	६१	१९	६	७४	१०	६	८७	९
१	१०	७	२	२३	४	३	३६	६	४	४९	५	५	६२	९	६	७५	९			
१	११	६	२	२४	४	३	३७	५	४	५०	५	५	६३	७	६	७६	५			
१	१२	६	२	२५	९	३	३८	५	४	५१	१५	५	६४	७	६	७७	५			
१	१३	६	२	२६	९	३	३९	५	४	५२	१७	५	६५	६	६	७८	९			

च) मण्डल ६ के ७६५ मन्त्रों का ६ अनुवाकों और ७५ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	१३	१	१२	६	२	२३	१०	३	३४	५	४	४५	३३	५	५६	६	६	६७	११
१	२	११	१	१३	६	३	२४	१०	३	३५	५	४	४६	१४	५	५७	६	६	६८	११
१	३	८	१	१४	६	३	२५	९	३	३६	५	४	४७	३१	५	५८	४	६	६९	८
१	४	८	१	१५	१९	३	२६	८	३	३७	५	४	४८	२२	५	५९	१०	६	७०	६
१	५	७	२	१६	४८	३	२७	८	३	३८	५	४	४९	१५	५	६०	१५	६	७१	६
१	६	७	२	१७	१५	३	२८	८	३	३९	५	५	५०	१५	५	६१	१४	६	७२	५
१	७	७	२	१८	१५	३	२९	६	३	४०	५	५	५१	१६	६	६२	११	६	७३	३
१	८	७	२	१९	१३	३	३०	५	३	४१	५	५	५२	१७	६	६३	११	६	७४	४
१	९	७	२	२०	१३	३	३१	५	३	४२	४	५	५३	१०	६	६४	६	६	७५	१९
१	१०	७	२	२१	१२	३	३२	५	३	४३	४	५	५४	१०	६	६५	६			
१	११	६	२	२२	११	३	३३	५	४	४४	२४	५	५५	६	६	६६	११			

Rigveda Mantra Classification

e) Maṇḍala 5

The following table represents the breakdown of the 727 mantras into 6 Anuvaakas and 87 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	12	1	14	6	2	27	6	3	40	9	4	53	16	5	66	6	6	79	10
1	2	12	2	15	5	2	28	6	3	41	20	4	54	15	5	67	5	6	80	6
1	3	12	2	16	5	2	29	15	3	42	18	4	55	10	5	68	5	6	81	5
1	4	11	2	17	5	2	30	15	3	43	17	4	56	9	5	69	4	6	82	9
1	5	11	2	18	5	2	31	13	3	44	15	5	57	8	5	70	4	6	83	10
1	6	10	2	19	5	2	32	12	4	45	11	5	58	8	5	71	3	6	84	3
1	7	10	2	20	4	3	33	10	4	46	8	5	59	8	5	72	3	6	85	8
1	8	7	2	21	4	3	34	9	4	47	7	5	60	8	6	73	10	6	86	6
1	9	7	2	22	4	3	35	8	4	48	5	5	61	19	6	74	10	6	87	9
1	10	7	2	23	4	3	36	6	4	49	5	5	62	9	6	75	9			
1	11	6	2	24	4	3	37	5	4	50	5	5	63	7	6	76	5			
1	12	6	2	25	9	3	38	5	4	51	15	5	64	7	6	77	5			
1	13	6	2	26	9	3	39	5	4	52	17	5	65	6	6	78	9			

f) Maṇḍala 6

The following table represents the breakdown of the 785 mantras into 6 Anuvaakas and 75 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	13	1	12	6	2	23	10	3	34	5	4	45	33	5	56	6	6	67	11
1	2	11	1	13	6	3	24	10	3	35	5	4	46	14	5	57	6	6	68	11
1	3	8	1	14	6	3	25	9	3	36	5	4	47	31	5	58	4	6	69	8
1	4	8	1	15	19	3	26	8	3	37	5	4	48	22	5	59	10	6	70	6
1	5	7	2	16	48	3	27	8	3	38	5	4	49	15	5	60	15	6	71	6
1	6	7	2	17	15	3	28	8	3	39	5	5	50	15	5	61	14	6	72	5
1	7	7	2	18	15	3	29	6	3	40	5	5	51	16	6	62	11	6	73	3
1	8	7	2	19	13	3	30	5	3	41	5	5	52	17	6	63	11	6	74	4
1	9	7	2	20	13	3	31	5	3	42	4	5	53	10	6	64	6	6	75	19
1	10	7	2	21	12	3	32	5	3	43	4	5	54	10	6	65	6			
1	11	6	2	22	11	3	33	5	4	44	24	5	55	6	6	66	11			

ऋग्वेद मन्त्रों का वर्गीकरण

छ) मण्डल ७ के ८४१ मन्त्रों का ६ अनुवाकों और १०४ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	२५	१	१६	१२	२	३१	१२	३	४६	४	४	६१	७	५	७६	७	६	९१	७
१	२	११	१	१७	७	२	३२	२७	३	४७	४	४	६२	६	५	७७	६	६	९२	५
१	३	१०	२	१८	२५	२	३३	१४	३	४८	४	४	६३	६	५	७८	५	६	९३	८
१	४	१०	२	१९	११	३	३४	२५	३	४९	४	४	६४	५	५	७९	५	६	९४	१२
१	५	९	२	२०	१०	३	३५	१५	३	५०	४	४	६५	५	५	८०	३	६	९५	६
१	६	७	२	२१	१०	३	३६	९	३	५१	३	४	६६	१९	५	८१	६	६	९६	६
१	७	७	२	२२	९	३	३७	८	३	५२	३	४	६७	१०	५	८२	१०	६	९७	१०
१	८	७	२	२३	६	३	३८	८	३	५३	३	४	६८	९	५	८३	१०	६	९८	७
१	९	६	२	२४	६	३	३९	७	३	५४	३	४	६९	८	५	८४	५	६	९९	७
१	१०	५	२	२५	६	३	४०	७	३	५५	८	४	७०	७	५	८५	५	६	१००	७
१	११	५	२	२६	५	३	४१	७	४	५६	२५	५	७१	६	५	८६	८	६	१०१	६
१	१२	३	२	२७	५	३	४२	६	४	५७	७	५	७२	५	५	८७	७	६	१०२	३
१	१३	३	२	२८	५	३	४३	५	४	५८	६	५	७३	५	५	८८	७	६	१०३	१०
१	१४	३	२	२९	५	३	४४	५	४	५९	१२	५	७४	६	५	८९	५	६	१०४	२५
१	१५	१५	२	३०	५	३	४५	४	४	६०	१२	५	७५	८	६	९०	७			

ज) मण्डल ८ के १७१६ मन्त्रों का १० अनुवाकों और १०३ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	३४	३	१६	१२	५	३१	१८	६	४६	३३	७	६१	१८	८	७६	१२	९	९१	७
१	२	४२	३	१७	१५	५	३२	३०	६	४७	१८	७	६२	१२	८	७७	११	९	९२	३३
१	३	२४	३	१८	२२	५	३३	१९	६	४८	१५	७	६३	१२	८	७८	१०	९	९३	३४
१	४	२१	३	१९	३७	५	३४	१८	७	४९	१०	७	६४	१२	८	७९	९	१०	९४	१२
१	५	३९	३	२०	२६	५	३५	२४	७	५०	१०	७	६५	१२	८	८०	१०	१०	९५	९
२	६	४८	४	२१	१८	५	३६	७	७	५१	१०	७	६६	१५	९	८१	९	१०	९६	२१
२	७	३६	४	२२	१८	५	३७	७	७	५२	१०	७	६७	२१	९	८२	९	१०	९७	१५
२	८	२३	४	२३	३०	५	३८	१०	७	५३	८	७	६८	१९	९	८३	९	१०	९८	१२
२	९	२१	४	२४	३०	५	३९	१०	७	५४	८	७	६९	१८	९	८४	९	१०	९९	८
२	१०	६	४	२५	२४	५	४०	१२	७	५५	५	८	७०	१५	९	८५	९	१०	१००	१२
२	११	१०	४	२६	२५	५	४१	१०	७	५६	५	८	७१	१५	९	८६	५	१०	१०१	१६
२	१२	३३	४	२७	२२	५	४२	६	७	५७	४	८	७२	१८	९	८७	६	१०	१०२	२२
३	१३	३३	४	२८	५	६	४३	३३	७	५८	३	८	७३	१८	९	८८	६	१०	१०३	१४
३	१४	१५	४	२९	१०	६	४४	३०	७	५९	७	८	७४	१५	९	८९	७			
३	१५	१३	४	३०	४	६	४५	४२	७	६०	२०	८	७५	१६	९	९०	६			

Rigveda Mantra Classification

g) Maṇḍala 7

The following table represents the breakdown of the 841 mantras into 6 Anuvaakas and 104 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	25	1	16	12	2	31	12	3	46	4	4	61	7	5	76	7	6	91	7
1	2	11	1	17	7	2	32	27	3	47	4	4	62	6	5	77	6	6	92	5
1	3	10	2	18	25	2	33	14	3	48	4	4	63	6	5	78	5	6	93	8
1	4	10	2	19	11	3	34	25	3	49	4	4	64	5	5	79	5	6	94	12
1	5	9	2	20	10	3	35	15	3	50	4	4	65	5	5	80	3	6	95	6
1	6	7	2	21	10	3	36	9	3	51	3	4	66	19	5	81	6	6	96	6
1	7	7	2	22	9	3	37	8	3	52	3	4	67	10	5	82	10	6	97	10
1	8	7	2	23	6	3	38	8	3	53	3	4	68	9	5	83	10	6	98	7
1	9	6	2	24	6	3	39	7	3	54	3	4	69	8	5	84	5	6	99	7
1	10	5	2	25	6	3	40	7	3	55	8	4	70	7	5	85	5	6	100	7
1	11	5	2	26	5	3	41	7	4	56	25	5	71	6	5	86	8	6	101	6
1	12	3	2	27	5	3	42	6	4	57	7	5	72	5	5	87	7	6	102	3
1	13	3	2	28	5	3	43	5	4	58	6	5	73	5	5	88	7	6	103	10
1	14	3	2	29	5	3	44	5	4	59	12	5	74	6	5	89	5	6	104	25
1	15	15	2	30	5	3	45	4	4	60	12	5	75	8	6	90	7			

h) Maṇḍala 8

The following table represents the breakdown of the 1716 mantras into 10 Anuvaakas and 103 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	34	3	16	12	5	31	18	6	46	33	7	61	18	8	76	12	9	91	7
1	2	42	3	17	15	5	32	30	6	47	18	7	62	12	8	77	11	9	92	33
1	3	24	3	18	22	5	33	19	6	48	15	7	63	12	8	78	10	9	93	34
1	4	21	3	19	37	5	34	18	7	49	10	7	64	12	8	79	9	10	94	12
1	5	39	3	20	26	5	35	24	7	50	10	7	65	12	8	80	10	10	95	9
2	6	48	4	21	18	5	36	7	7	51	10	7	66	15	9	81	9	10	96	21
2	7	36	4	22	18	5	37	7	7	52	10	7	67	21	9	82	9	10	97	15
2	8	23	4	23	30	5	38	10	7	53	8	7	68	19	9	83	9	10	98	12
2	9	21	4	24	30	5	39	10	7	54	8	7	69	18	9	84	9	10	99	8
2	10	6	4	25	24	5	40	12	7	55	5	8	70	15	9	85	9	10	100	12
2	11	10	4	26	25	5	41	10	7	56	5	8	71	15	9	86	5	10	101	16
2	12	33	4	27	22	5	42	6	7	57	4	8	72	18	9	87	6	10	102	22
3	13	33	4	28	5	6	43	33	7	58	3	8	73	18	9	88	6	10	103	14
3	14	15	4	29	10	6	44	30	7	59	7	8	74	15	9	89	7			
3	15	13	4	30	4	6	45	42	7	60	20	8	75	16	9	90	6			

ऋग्वेद मन्त्रों का वर्गीकरण

झ) मण्डल ९ के ११०८ मन्त्रों का ७ अनुवाकों और ११४ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	१०	१	१८	७	२	३५	६	२	५२	५	४	६९	१०	५	८६	४८	६	१०३	६
१	२	१०	१	१९	७	२	३६	६	२	५३	४	४	७०	१०	५	८७	९	७	१०४	६
१	३	१०	१	२०	७	२	३७	६	२	५४	४	४	७१	९	५	८८	८	७	१०५	६
१	४	१०	१	२१	७	२	३८	६	२	५५	४	४	७२	९	५	८९	७	७	१०६	१४
१	५	११	१	२२	७	२	३९	६	२	५६	४	४	७३	९	५	९०	६	७	१०७	२६
१	६	९	१	२३	७	२	४०	६	२	५७	४	४	७४	९	५	९१	६	७	१०८	१६
१	७	९	१	२४	७	२	४१	६	२	५८	४	४	७५	५	५	९२	६	७	१०९	२२
१	८	९	२	२५	६	२	४२	६	२	५९	४	४	७६	५	५	९३	५	७	११०	१२
१	९	९	२	२६	६	२	४३	६	२	६०	४	४	७७	५	५	९४	५	७	१११	३
१	१०	९	२	२७	६	२	४४	६	३	६१	३०	४	७८	५	५	९५	५	७	११२	४
१	११	९	२	२८	६	२	४५	६	३	६२	३०	४	७९	५	५	९६	२४	७	११३	११
१	१२	९	२	२९	६	२	४६	६	३	६३	३०	४	८०	५	६	९७	५८	७	११४	४
१	१३	९	२	३०	६	२	४७	५	३	६४	३०	४	८१	५	६	९८	१२			
१	१४	८	२	३१	६	२	४८	५	३	६५	३०	४	८२	५	६	९९	८			
१	१५	८	२	३२	६	२	४९	५	३	६६	३०	४	८३	५	६	१००	९			
१	१६	८	२	३३	६	२	५०	५	३	६७	३२	४	८४	५	६	१०१	१६			
१	१७	८	२	३४	६	२	५१	५	४	६८	१०	४	८५	१२	६	१०२	८			

Rigveda Mantra Classification

i) Maṇḍala 9

The following table represents the breakdown of the 1108 mantras into 7 Anuvaakas and 114 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	10	1	18	7	2	35	6	2	52	5	4	69	10	5	86	48	6	103	6
1	2	10	1	19	7	2	36	6	2	53	4	4	70	10	5	87	9	7	104	6
1	3	10	1	20	7	2	37	6	2	54	4	4	71	9	5	88	8	7	105	6
1	4	10	1	21	7	2	38	6	2	55	4	4	72	9	5	89	7	7	106	14
1	5	11	1	22	7	2	39	6	2	56	4	4	73	9	5	90	6	7	107	26
1	6	9	1	23	7	2	40	6	2	57	4	4	74	9	5	91	6	7	108	16
1	7	9	1	24	7	2	41	6	2	58	4	4	75	5	5	92	6	7	109	22
1	8	9	2	25	6	2	42	6	2	59	4	4	76	5	5	93	5	7	110	12
1	9	9	2	26	6	2	43	6	2	60	4	4	77	5	5	94	5	7	111	3
1	10	9	2	27	6	2	44	6	3	61	30	4	78	5	5	95	5	7	112	4
1	11	9	2	28	6	2	45	6	3	62	30	4	79	5	5	96	24	7	113	11
1	12	9	2	29	6	2	46	6	3	63	30	4	80	5	6	97	58	7	114	4
1	13	9	2	30	6	2	47	5	3	64	30	4	81	5	6	98	12			
1	14	8	2	31	6	2	48	5	3	65	30	4	82	5	6	99	8			
1	15	8	2	32	6	2	49	5	3	66	30	4	83	5	6	100	9			
1	16	8	2	33	6	2	50	5	3	67	32	4	84	5	6	101	16			
1	17	8	2	34	6	2	51	5	4	68	10	4	85	12	6	102	8			

ऋग्वेद मन्त्रों का वर्गीकरण

ज) मण्डल १० के १७५४ मन्त्रों का १२ अनुवाकों और १९१ सूक्तों में वर्गीकरण निम्न तालिका में दिया गया है।

अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र	अ०	सूक्त	मन्त्र
१	१	७	२	२९	८	४	५७	६	७	८५	४७	१०	११३	१०	११	१४१	६	१२	१६९	४
१	२	७	३	३०	१५	४	५८	१२	७	८६	२३	१०	११४	१०	११	१४२	८	१२	१७०	४
१	३	७	३	३१	११	४	५९	१०	७	८७	२५	१०	११५	९	११	१४३	६	१२	१७१	४
१	४	७	३	३२	९	४	६०	१२	७	८८	१९	१०	११६	९	११	१४४	६	१२	१७२	४
१	५	७	३	३३	९	५	६१	२७	७	८९	१८	१०	११७	९	११	१४५	६	१२	१७३	६
१	६	७	३	३४	१४	५	६२	११	७	९०	१६	१०	११८	९	११	१४६	६	१२	१७४	५
१	७	७	३	३५	१४	५	६३	१७	८	९१	१५	१०	११९	१३	११	१४७	५	१२	१७५	४
१	८	९	३	३६	१४	५	६४	१७	८	९२	१५	१०	१२०	९	११	१४८	५	१२	१७६	४
१	९	९	३	३७	१२	५	६५	१५	८	९३	१५	१०	१२१	१०	११	१४९	५	१२	१७७	३
१	१०	१४	३	३८	५	५	६६	१५	८	९४	१४	१०	१२२	८	११	१५०	५	१२	१७८	३
१	११	९	३	३९	१४	५	६७	१२	८	९५	१८	१०	१२३	८	११	१५१	५	१२	१७९	३
१	१२	९	३	४०	१४	५	६८	१२	८	९६	१३	१०	१२४	९	१२	१५२	५	१२	१८०	३
१	१३	५	३	४१	३	६	६९	१२	८	९७	२३	१०	१२५	८	१२	१५३	५	१२	१८१	३
१	१४	१६	३	४२	११	६	७०	११	८	९८	१२	१०	१२६	८	१२	१५४	५	१२	१८२	३
१	१५	१४	४	४३	११	६	७१	११	८	९९	१२	१०	१२७	८	१२	१५५	५	१२	१८३	३
१	१६	१४	४	४४	११	६	७२	९	९	१००	१२	१०	१२८	९	१२	१५६	५	१२	१८४	३
२	१७	१४	४	४५	१२	६	७३	११	९	१०१	१२	११	१२९	७	१२	१५७	५	१२	१८५	३
२	१८	१४	४	४६	१०	६	७४	६	९	१०२	१२	११	१३०	७	१२	१५८	५	१२	१८६	३
२	१९	८	४	४७	८	६	७५	९	९	१०३	१३	११	१३१	७	१२	१५९	६	१२	१८७	५
२	२०	१०	४	४८	११	६	७६	८	९	१०४	११	११	१३२	७	१२	१६०	५	१२	१८८	३
२	२१	८	४	४९	११	६	७७	८	९	१०५	११	११	१३३	७	१२	१६१	५	१२	१८९	३
२	२२	१५	४	५०	७	६	७८	८	९	१०६	११	११	१३४	७	१२	१६२	६	१२	१९०	३
२	२३	७	४	५१	९	६	७९	७	९	१०७	११	११	१३५	७	१२	१६३	६	१२	१९१	४
२	२४	६	४	५२	६	६	८०	७	९	१०८	११	११	१३६	७	१२	१६४	५			
२	२५	११	४	५३	११	६	८१	७	९	१०९	७	११	१३७	७	१२	१६५	५			
२	२६	९	४	५४	६	६	८२	७	९	११०	११	११	१३८	६	१२	१६६	५			
२	२७	२४	४	५५	८	६	८३	७	९	१११	१०	११	१३९	६	१२	१६७	४			
२	२८	१२	४	५६	७	६	८४	७	९	११२	१०	११	१४०	६	१२	१६८	४			

Rigveda Mantra Classification

j) Maṇḍala 10

The following table represents the breakdown of the 1754 mantras into 12 Anuvaakas and 191 Sooktas.

A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M	A	S	M
1	1	7	2	29	8	4	57	6	7	85	47	10	113	10	11	141	6	12	169	4
1	2	7	3	30	15	4	58	12	7	86	23	10	114	10	11	142	8	12	170	4
1	3	7	3	31	11	4	59	10	7	87	25	10	115	9	11	143	6	12	171	4
1	4	7	3	32	9	4	60	12	7	88	19	10	116	9	11	144	6	12	172	4
1	5	7	3	33	9	5	61	27	7	89	18	10	117	9	11	145	6	12	173	6
1	6	7	3	34	14	5	62	11	7	90	16	10	118	9	11	146	6	12	174	5
1	7	7	3	35	14	5	63	17	8	91	15	10	119	13	11	147	5	12	175	4
1	8	9	3	36	14	5	64	17	8	92	15	10	120	9	11	148	5	12	176	4
1	9	9	3	37	12	5	65	15	8	93	15	10	121	10	11	149	5	12	177	3
1	10	14	3	38	5	5	66	15	8	94	14	10	122	8	11	150	5	12	178	3
1	11	9	3	39	14	5	67	12	8	95	18	10	123	8	11	151	5	12	179	3
1	12	9	3	40	14	5	68	12	8	96	13	10	124	9	12	152	5	12	180	3
1	13	5	3	41	3	6	69	12	8	97	23	10	125	8	12	153	5	12	181	3
1	14	16	3	42	11	6	70	11	8	98	12	10	126	8	12	154	5	12	182	3
1	15	14	4	43	11	6	71	11	8	99	12	10	127	8	12	155	5	12	183	3
1	16	14	4	44	11	6	72	9	9	100	12	10	128	9	12	156	5	12	184	3
2	17	14	4	45	12	6	73	11	9	101	12	11	129	7	12	157	5	12	185	3
2	18	14	4	46	10	6	74	6	9	102	12	11	130	7	12	158	5	12	186	3
2	19	8	4	47	8	6	75	9	9	103	13	11	131	7	12	159	6	12	187	5
2	20	10	4	48	11	6	76	8	9	104	11	11	132	7	12	160	5	12	188	3
2	21	8	4	49	11	6	77	8	9	105	11	11	133	7	12	161	5	12	189	3
2	22	15	4	50	7	6	78	8	9	106	11	11	134	7	12	162	6	12	190	3
2	23	7	4	51	9	6	79	7	9	107	11	11	135	7	12	163	6	12	191	4
2	24	6	4	52	6	6	80	7	9	108	11	11	136	7	12	164	5			
2	25	11	4	53	11	6	81	7	9	109	7	11	137	7	12	165	5			
2	26	9	4	54	6	6	82	7	9	110	11	11	138	6	12	166	5			
2	27	24	4	55	8	6	83	7	9	111	10	11	139	6	12	167	4			
2	28	12	4	56	7	6	84	7	9	112	10	11	140	6	12	168	4			